

TISKOVÁ ZPRÁVA

Smírčí kámen, panská sýpka, bývalý panský pivovar a altán byly prohlášeny za kulturní památky

Telč, 4. ledna 2017

Smírčí kámen v okrese Žďár nad Sázavou, panská sýpka v Brtnici na Jihlavsku, bývalý panský pivovar v Čechtíně na Třebíčsku a secesní dřevěný altán v Havlíčkově Brodě byly v posledním čtvrtletí roku 2016 prohlášeny za kulturní památky.

Křížový kámen nazývaný „Pytlácký“ se nachází v lese vymezeném obcemi Zubří, Koníkov a Vojtěchov v lokalitě zvané U Pytláka v okrese Žďár nad Sázavou. Dle legendy připomíná nešťastnou násilnou událost z roku 1569, která se bezprostředně vztahuje k dané lokalitě. Vysoký deskový kámen obdélného tvaru má výrazně zkosené horní rohy. Na celou výšku čelní strany je na osu vytesán vystouplý reliéf latinského kříže a osm řádků lomeného písma. V pravém dolním poli nalezneme reliéf pušky. „Netradičně a zajímavě zpracovaný Pytlácký kámen představuje hodnotnou umělecko-řemeslnou práci, která se rozměry, zpracováním, a stavem zachování vymyká z hojně lokální produkce smírčích kamenů“, konstatuje ředitelka územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Telči Martina Indrová.

Smírčí kříž či kámen je postavený nejčastěji na místě, kde se stal hrdelní zločin nebo neštěstí. Souvisí s tehdejší středověkou a raně novověkou právní praxí, tzv. smírčí smlouvou. V rámci mimosoudního vyrovnání měl provinilec mj. na místě tragédie na vlastní náklady vytesat či vztyčit kříž jako trvalý symbol svého pokání a svědectví o dosažení smíru mezi příbuznými oběti.

Mohutná dvoupatrová budova vrchnostenské sýpky v Brtnici, v okrese Jihlava, je situována v městské památkové zóně obce Brtnice, jihozápadně od areálu zámku, se kterým je historicky spjata. Urbanisticky i architektonicky hodnotná sýpka z konce 16. století představuje zajímavý a hodnotný doklad podoby vrchnostenského hospodářského objektu na Brtnicku. „Až na drobné zásahy se dochovala téměř v autentické podobě a zachovala si svůj historicky věrohodný vzhled včetně celé řady původních stavebních konstrukcí, hodnotných detailů a prvků“, dodává Indrová. Za všechny lze jmenovat sgrafitové renesanční kvádrování částečně

zakryté štukovou omítkou, profilované kamenné ostění okenních otvorů renesančního stáří, hodnotné dvoukřídlé dřevěné dveře s původním kováním, kovové mříže oken a dřevěné okenice či barokní mansardový krov vystavěný po požáru v roce 1760. Za významné můžeme také považovat původní technologické vybavení sýpky, které příkladným způsobem dokladuje způsob manipulace s uskladněným materiálem. Technologické vybavení pochází především ze druhé poloviny 20. století, lze však dokumentovat i fragmenty z doby, kdy byl zdejší hospodářský areál v majetku rodiny Collalto. Svým stavebně konstrukčním i architektonickým pojetím zastupuje podobu vrchnostenských hospodářských areálů v Kraji Vysočina.

Pivovar v Čechtíně byl založený pravděpodobně okolo roku 1560, poprvé byl písemně zmíněn roku 1591. V polovině 18. století byl v produkci piva z celkem 25 pivovarů na katastru současného okresu Třebíče na druhém místě. Na přelomu 18. a 19. století docházelo k poklesu výroby piva, v roce 1884 byla jeho činnost ukončena. Po znárodnění se do pivovarských budov nastěhovala Strojní a traktorová stanice a od konce 50. let 20. století v objektech hospodařilo místní JZD. V té době proběhly velmi necitlivé adaptace budov. Rozsáhlý trojkřídlý areál bývalého panského pivovaru s barokním štítem a reliktů pivovarnického zařízení se i přes znehodnocující zásahy dochoval ve své hmotě včetně některých autentických a hodnotných prvků. I když se pivovarnické zařízení již prakticky nedochovalo, podařilo se lokalizovat bývalé části technologie provozu: máčírna, sladovna, hvozdy, varna, chladicí štoky, spilka i sklepy. V objektu se zachovaly i drobné reliktů technologie jako je například pozůstatek korečkového výtahu či ocelové záklopy párníku a dymníku. Na dvoře byla odhalena původní kanalizace. Za pozornost mimo jiné stojí i dobře zachované krovy, opomenout nelze ani hodnotné staré sklepy zaklenuté valenými klenbami. Na jednom z pilířů v bývalé spilce se nachází cenný český psaný nápis z roku 1644 vztahující se k přestavbě pivovaru. „Kompozičně ucelený areál bývalého pivovaru je hodnotným dokladem a ukázkou architektonické podoby velkého venkovského vrchnostenského pivovaru. I přes sporadický výskyt původního technického vybavení lze poměrně dobře určit a přesně lokalizovat základní výrobní funkci jednotlivých prostor“, shrnuje Indrová.

Secesní dřevěný altán z konce 19. století v parku Budoucnost v Havlíčkově Brodě představuje hodnotný a zajímavý příklad oktogonálního hudebního altánu s vyřezávanými prvky folklórního tvarosloví. Altán se nachází severovýchodně od rybníku Hastrman a esteticky zkrášluje a doplňuje městský park, ve kterém jsou mimo jiné umístěny i památkově chráněné pomníky významných osobností. „Stavba vykazuje vysoké estetické a kulturní kvality a je ukázkou svébytného uměleckého odkazu své doby. Objekt je vhodně zakomponovaný do

městského parku z roku 1889“, konstatuje ředitelka územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Telči Martina Indrová.

Celkem bylo v roce 2016 v Kraji Vysočina prohlášeno osm kulturních památek. Kromě 2972 nemovitých kulturních památek, z toho 16 národních kulturních památek, se na území Kraje Vysočina nacházejí 3 městské a 3 vesnické památkové rezervace, 22 městských a 5 vesnických památkových zón a 1 krajinná památková zóna. Na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO jsou zapsány: Telč - historické jádro města, Zelená hora - poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, Třebíč - soubor židovské čtvrti, židovského hřbitova a baziliky sv. Prokopa, což znamená, že Kraj Vysočina se může pyšnit nejvyšším počtem památek UNESCO v rámci ČR (celkem 3).

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Telči, je jedním ze čtrnácti krajských pracovišť NPÚ. Jeho úkolem je naplňovat v Kraji Vysočina poslání odborné instituce památkové péče dané zákonem o státní památkové péči, např. zpracovávat odborné podklady pro rozhodnutí výkonných orgánů, poskytovat konzultace a odbornou pomoc vlastníkům kulturních památek při jejich obnovách a sledovat stav památkového fondu na území kraje. Pracoviště v Telči také zpracovává návrhy na prohlášení věcí či objektů za kulturní památky a podílí se následně na jejich evidenci. Spravuje dokumentační sbírky plánů, fotografií a dalších odborných podkladů ke kulturním památkám, vede veřejně přístupnou knihovnu, vydává sborník Památky Vysočiny, organizuje cyklus přednášek Rodinné stříbro – Památky kolem nás a provádí archeologické průzkumy.

Kontakt:

Ing. Marie Fuňáková, referát evidence nemovitých památek, 567 213 116, 778 750 068, e-mail:

funakova.marie@npu.cz

Ilona Ampapová, prezentace a práce s veřejností, NPÚ ÚOP v Telči, 724 663 511, e-mail:

ampapova@telc.npu.cz